

сителей языка, а не с языковой системой. Поэтому язык Интернета – это функционально-коммуникативный аспект языка в определенной сфере его существования. Исследователи приходят к выводу, что язык Интернета относится к языку электронных средств коммуникации – новой функциональной разновидности языка (наряду с такими подсистемами, как язык художественной литературы и разговорная речь).

Надо также принимать во внимание, что для одних языковых явлений Интернет – источник, для других – катализатор, для третьих – зеркало, в котором их можно наблюдать. В ряде случаев трудно отделить новое в интернет-коммуникации от того, что существовало ранее и лишь получило более широкое распространение в компьютерных сетях. Вследствие этого требуется учитывать закономерности языковой системы и при необходимости разрабатывать специальную методологию.

Таким образом, актуальность исследования интернет-дискурса определяется как недостаточной изученностью языка электронных средств коммуникации, так и задачами общетеоретического и прикладного характера, решение которых поможет выявить тенденции развития языка на современном этапе.

КАМУНІКАТЫЎНАЯ КАМПЕТЭНЦЫЯ ЯК ІНТЭГРАЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА МОЎНАЙ АСОБЫ

С.В. Мартынкевіч

Моўная адукацыя ў якасці прыярытэтнай мэты вылучае фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі, якая з’яўляецца найважнейшай у іерархіі ўсіх кампетэнцый асобы. Таму працэс навучання беларускай мове на сучасным этапе павінен быць падпарадкаваны задачам практычнага авалодання мовай.

Як вядома, фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі немагчыма без ведання моўнай сістэмы, разумення значэнняў і спалучальных магчымасцей слоў і фразеалагізмаў, сферы іх ужывання, умення суадносіць з рэаліямі ці паняццямі. Слова нясе разнастайную паняццёвую, эмацыйную, функцыянальна-стылістычную і граматычную інфармацыю, займае пэўную пазіцыю ў камунікатыўных адзінках, забяспечваючы акты маўлення людзей. Чым больш слоў ведае чалавек, тым больш дакладна ён можа выказаць сваю думку. Усведамленне адценняў лексічных і граматычных значэнняў будзе дапамагаць выбару з ліку моўных сродкаў, што ўтрымлівае маўленчая памяць, менавіта тых, якія неабходныя ў пэўнай сітуацыі. Гэта значыць, што авалоданне моўнымі сродкамі на функцыянальнай аснове з’яўляецца неабходнай умовай развіцця камунікатыўнай кампетэнцыі школьнікаў.

Маўленчыя паводзіны патрабуюць валодання правіламі карыстання мовай і спецыяльнымі ўменнямі, якія залежаць ад наступных фактараў: сферы маўлення, камунікатыўнай задачы, сітуацыі і сацыяльнага статусу ўдзельнікаў суразмоўніцтва. Вынікам маўленчай дзейнасці будзе думка і тэкст, вынікам маўленчых паводзін – адносіны паміж людзьмі і эмацыйны стан суразмоўцаў, што ў сваю чаргу аказвае ўплыў на працэс камунікацыі. Суразмоўца павінен правільна, дарэчна, дакладна, лагічна і выразна перадаваць свае думкі з улікам маўленчай сітуацыі. Гэта значыць, развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі немагчыма без авалодання вучнямі камунікатыўнымі якасцямі маўлення і ўменнямі маўленчай дзейнасці ў адпаведнасці з відам суразмоўніцтва.

З улікам сказанага, структура камунікатыўнай кампетэнцыі школьніка разглядаецца намі як трохкампанентная, дзе моўны, маўленчы і ўласна камунікатыўны кампаненты арганічна ўзаемазвязаныя і ўзаемаабумоўленыя.

Моўны кампанент складаюць веды, уменні і навыкі ўсіх узроўняў беларускай мовы, неабходныя для забеспячэння зместу камунікацыі: веды фанетычнай сістэмы беларускай мовы, арфаэпічныя, акцэнтацыйныя, інтанацыйныя ўменні і навыкі; веды пра асаблівасці лексічнай і фразеалагічнай сістэм, уменне дакладнага і дарэчнага словаўжывання, разуменне сінанімічнасці і антанімічнасці адносін у лексіцы і фразеалогіі; валоданне “светам слоў” (Л.П. Крысін), разуменне рода-відавых суадносін паміж рэчамі і паняццямі; веданне граматыкі беларускай мовы, уменні і навыкі “граматычнага маркіравання” моўных адзінак, правільнае графічнае і арфаграфічнае афармленне выказвання на марфалагічным узроўні.

Маўленчы кампанент утрымлівае веды, уменні і навыкі ў рэцэптыўных (чытанне, аўдзіраванне) і прадуктыўных відах маўлення (гаварэнне, пісьмо); валоданне камунікатыўнымі якасцямі і ведамі па тэорыі маўлення (засваенне маўленчых паняццяў *тэкст, стыль, тып маўлення, жанр, сітуацыя маўлення*).

Вядома, што не існуе маўлення дзеля маўлення. Камунікацыя заўсёды носіць сацыяльны характар. Кожнае выказванне вызначаецца мэтай і адрасатам, ствараецца ў камунікатыўным кантэксце, у якім удзельнікі маюць пэўны сацыяльны статус. Выбар лексічных і граматычных сродкаў дыктуецца мэтай і ўмовамі маўлення, залежыць ад статусу і намераў суразмоўцаў. Таму з улікам экстралінгвістычных фактараў у структуры камунікатыўнай кампетэнцыі разглядаем уласна камунікатыўныя ўменні і навыкі, якія вызначаюцца матывацыйна-мэтавым і сітуацыйным фактарамі, карэлююць з рознымі відамі суразмоўніцтва (сацыяльна-ролевым, міжасобасным, афіцыйным) і абумоўлены сацыяльнымі нормама паводзін. Разам з базавымі сацыяльна-псіхалагічнымі ведамі яны ўтвараюць асобны кампанент у структуры камунікатыўнай кампетэнцыі – уласна камунікатыўны, які патрабуе спецыяльнага мэтанакіраванага фарміравання ў працэсе вывучэння беларускай мовы.

Сучасныя тэхналогіі актыўна садзейнічаюць інфармацыйна-інтэлектуальнаму развіццю чалавека. Аднак, каб якасна працаваць з інфармацыяй, прысвойваць асобна значыму і адмяжоўваць другарадную, неабходны спецыяльныя інфармацыйныя ўменні, без якіх немагчыма актыўная сацыяльна дзейнасць чалавека. Гэта значыць, што на занятках лінгвістычнага цыклу, найперш на ўроках мовы, трэба фарміраваць уменні аналізаваць, структураваць, перапрацоўваць і перадаваць інфармацыю ў адпаведнасці з вызначанай камунікатыўнай задачай. Яны запатрабаваныя як у працэсе вуснай камунікацыі, так і ў час працы з электроннымі і папяровымі носбітамі, і непасрэдна спрыяюць развіццю камунікатыўнай кампетэнцыі асобы.

Важным у працэсе маўленчай камунікацыі з'яўляецца валоданне нормама культуры мовы і маўленчых паводзін. Іх засвойвае чалавек на працягу жыцця, пры гэтым культура паводзін, маўлення, мыслення, вучэбнай дзейнасці фарміруецца ў перыяд школьнага навучання. Культура маўлення і мыслення непасрэдна звязаны з маўленчай дзейнасцю – забеспячэннем зместу выказвання, выразнасцю маўлення, уплывам на пачуцці і думкі суразмоўцы. Без іх немагчыма гаварыць пра паўнаважнае развіццё камунікатыўна-актыўнай асобы.

Са сказанага вынікае, што камунікатыўная кампетэнцыя як характарыстыка асобы інтэгруе асноўныя ўменні, неабходныя для актыўнай дзейнасці ў сучасных сацыякультурных умовах, – моўныя, маўленчыя, уласна камунікатыўныя, інфармацыйныя і агульнакультурныя. Таму навучанне беларускай мове на сучасным этапе павінна арыентавацца на веданне школьнікамі сістэмы мовы, аперыраванне лінгвістычным і маўленчым матэрыялам, засваенне нормаў і правіл суразмоўніцтва, якімі неабходна валодаць у інфармацыйнай прасторы грамадства.

У працэсе фарміравання камунікатыўнай кампетэнцыі неабходна ствараць мікрамоўнае асяроддзе, дзе мова функцыянуе ў дзеянні, а не толькі засвойваецца як звод правіл. З мэтай развіцця ўсіх кампанентаў камунікатыўнай кампетэнцыі трэба выкарыстоўваць этнакультурны матэрыял, працаваць з прэцэдэнтнымі тэкстамі, акцэнтаваць увагу вучняў на асаблівасцях маўленчых паводзін беларусаў, нацыянальна-абумоўленых стэрэатыпах маўлення. Пры гэтым распрацоўваць сітуацыі, у якіх будуць запатрабаваны розныя віды маўленчай дзейнасці, у першую чаргу – сацыяльна значымыя (аўдзіраванне, гаварэнне), дзякуючы якім адбываецца суразмоўніцтва па-беларуску.

Арганізаваная такім чынам актыўная дзейнасць вучняў развівае імкненне да моўнага і маўленчага самаўдасканалвання, якаснай самарэалізацыі як ва ўмовах вучэбнай камунікацыі, так і ў іншым сацыяльным кантэксце.

РУССКАЯ СМЕХОВАЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРА

В.А. Маслова

Смех как стереотип поведения фиксируются в языке. Смех существовал уже на самых ранних стадиях развития культуры: люди высмеивали божество, его ругали, над ним издевались, чтобы утвердить жизненное начало вслед «умирающему» божеству; смех, их сопровождающий, назывался ритуальным смехом. Так создавался второй как бы параллельный мир, в котором жил человек. Смех в высоком открывает низкое, в духовном – материальное и т.д.

М.М. Бахтин открыл, что смеховое начало укоренено в народной культуре. И тем самым в сущности человека. Но и там смех амбивалентен. В языческом обществе он имел сакральную символику, это своеобразный магический жест. В христианской культуре смеются смерть, дьявол и прочая нечисть, отсюда фразеологизм *дьявольский смех*. Считается, что уже с самого рождения возле человека находится как ангел-хранитель, так и дьявол-искуситель, соблазнитель. И если ангел радуется, умиляясь добрым поступкам человека, то дьявол ослабляется и хохочет, при виде злых дел. Христос, Его апостолы и святые никогда не смеются, лишь улыбаются, радуясь.